

-Fogalmak:

Kóros elmeállapot, jogi értelemben, mint a felelőséget korlátozó vagy kizáró tényező: elmebetegség, tudatzavar, gyengeelméjűség, szellemi leépülés, súlyosabb személyiségzavar.

Büntethetőség, a felelőségre vonás akadályai(kizáró és megszüntető okok): nem büntethető, aki a cselekményt az elmeműködés, olyan kóros állapotában követi el, amely képtelenné teszi a cselekmény következményeinek felismerésére vagy arra, hogy a felismerésnek megfelelően cselekedjen. Nem büntethető, aki a cselekmény időpontjában 14. életévét nem töltötte be.

Akaratnyilvánítási képesség

Az életkor szerepe: 14 éves korig nem, 14-18 éves kor között (fiatalkorú) korlátozott mértékben jogosult ügyeinek önálló intézésére.

-Törvényi rendelkezések: A hatályos büntető és polgári törvénykönyv rendelkezései

-Igazságügyi szakértői feladatok: Szakértői közreműködésre szükség lehet büntető eljárásokban vagy polgári peres ügyekben. *Büntetőeljárás* során általánosságban a normál vagy kóros elmeállapot véleményezése a vizsgálat tárgya. A kirendelő meghatározza a vizsgálat tárgyát és kérdéseket tesz fel a szakértőnek. Az igazságügyi elmeorvosi vizsgálat elvben hasonló az általános pszichiátriai vizsgálathoz, de bizonyos kérdésekben annál részletesebbnek, körültekintőbbnek kell lennie, gyermekkorú v. serdülő esetén a szituáció elemzésére is nagy hangsúlyt kell fektetni. Pszichológus szakértő bevonására szinte mindig szükség van, bizonyos kérdésekben önállóan is adhat szakvéleményt.

Polgári peres ügyekben nem a gyermek/fiatal felelőségét, ítéletalkotó képességét kell vizsgálni, hanem az őket körülvevő szituációt kell elemezni, a gyermekek számára legmegfelelőbb megoldásokat megtalálni.

-A gyermek v. fiatalkorú, mint a bűncselekmény elkövetője: Nem büntethető, aki a cselekmény elkövetésekor a 14. életévét még nem töltötte be. Fiatalkorú bűnelkövetőnél (14-18 éves) rendszerint, amennyiben lehetséges nevelő intézkedést kell alkalmazni.

Egyéni bűnelkövetés, csoportos bűnelkövetés.

-A gyermek, mint áldozat vagy erőszakos cselekmény szemtanúja: *Elhanyagolás*: a gyermek szándékosan vagy hanyagság miatt, számára elkerülhető szenvedéseket kénytelen elviselni, vagy tartós hiányt szenved olyan tényezőkben, mely fizikai, intellektuális v. érzelmi fejlődéséhez szükséges. *Testi bántalmazás*: a hazai statisztikák jóval alábecsülik a gyerekek sérelmére elkövetett tudatos testi bántalmazást. *Münchausen szindróma*: az anyák hamis állításokat tesznek gyermekük betegségéről v. szándékosan okoznak betegséget. *Gyerekek szexuális bántalmazása*. A gyermeket ért traumatizáló események *rövid és hosszútávú hatásai*: depresszió, szuicidium, szorongás, tanulási zavarok, PTSD, személyiségfejlődési zavarok, szexuális viselkedés zavarai...

Polgári peres ügyek: *A gyermekelhelyezés szempontjai*: Szükséges lehet a gyermek, a szülők vizsgálata ill. együtt a család vizsgálata. Kisgyermek esetében egyértelmű az anya „preferálása” ill. akinél kedvezőbb a testi, értelmi és erkölcsi fejlődés biztosítása. *Szülői alkalmasság* vizsgálata, nevelésre való alkalmasságot kizáró tényezők. *A gyermek láthatásának* elbírálása, kapcsolattartás szabályozása. *Szülői felügyelet, állami gondoskodás, gyámság*. *Kártérítési, biztosítási ügyekben*, nem anyagi természetű kárigény: az elszennvedett egészségkárosodás, az életminőség tartós romlása, a trauma rövid és hosszútávú következményeinek megítélése.

Ajánlott irodalom:

Huszár I., Magyar I., Kuncz E.: Igazságügyi elmekórtan, Füredi J., Németh A., Tariska P.: A pszichiátria magyar kézikönyve, Vetró Á., W.L.I. Parry-Jones: Gyermek-és Ifjúságpszichiátria, Büntető törvénykönyv, Polgári törvénykönyv, kommentárok